

OPINIA ORNITOLOGICZNA I CHIROPTEROLOGICZNA

Inwestycja :

„Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 7 w Pile, w technologii budownictwa pasywnego z projektem zagospodarowania terenu”.

Zamawiający :

Studium Sp. z o.o. ul. Noakowskiego 12/99, 00-666 Warszawa
NIP: 5223028274

Poznań, sierpień 2016 rok

ORNITOLOG
POZNAŃ

Zamawiający:

Studium Sp. z o.o.

ul. Noakowskiego 12/99

00-666 Warszawa

NIP: 5223028274

Inwestycja:

„Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 7 w Pile, w technologii budownictwa pasywnego z projektem zagospodarowania terenu”.

Autorzy opracowania:

Michał Dworak

Poznań, sierpień 2016 r.

KONTAKT

tel. +48 575 099 200
ornitolog.poznan@gmail.com
www.ornitolog.poznan.pl

NIP: 851 291 61 95
REGON: 321 531 329

SPIS TREŚCI:

WSTĘP.....	4
1. METODYKA	4
2. Wyniki inwentaryzacji.....	5
3. NIETOPERZE W BUDYNKACH	9
4. ZALECENIA ZWIĄZANE Z PROWADZENIEM PRAC.....	10
5. STOSOWANIE ODSTRASZACZY PTAKÓW W POSTACI KOLCÓW.....	12
6. NADZÓR NAD REMONTEM.....	12
7. ZAPEWNIENIE SCHRONIEŃ	13
8. OKRES PROWADZENIA PRAC.....	14
9. OKRES PO WYKONANIU PRAC - ZAPEWNIENIE TRWAŁOŚCI SKUTKÓW	15
10. ZALECENIA.....	15
11. WYMAGANE ZEZWOLENIA NA NISZCZENIE SIEDLISKA I PŁOSZENIE PTAKÓW.....	16
12. PRZEPISY PRAWNE CHRONIĄCE PTAKI I NIETOPERZE.....	16
BIBLIOGRAFIA.....	17
ZAŁĄCZNIKI	19
ZAŁĄCZNIK 1.....	19
ZAŁĄCZNIK 2.	20

WSTĘP

Przedmiotem opracowania jest opinia ornitologiczna i chropterologiczna, w zakresie możliwości występowania ptaków i nietoperzy na terenie Zespołu Szkół nr 7 przy ulicy Wojska Polskiego 45 w Pile na terenie działki nr 1201, obręb 19 wraz z opracowaniem zaleceń związanych z prowadzeniem prac budowlanych. Opinia dotyczy inwestycji „Budowa hali sportowej przy Zespole Szkół nr 7 w Pile, w technologii budownictwa pasywnego wraz z budową boiska wielofunkcyjnego z projektem zagospodarowania terenu”.

1. METODYKA

Obserwacje ornitologiczne przeprowadzono dwukrotnie w dniu 16 lipca 2016 roku w godzinach porannych od 7:40 do 8:30 oraz w godzinach wieczornych od 20:00 do 21:00. W celu dokonania kompleksowych oględzin ekspert korzystał z lornetki Olympus 7x50, lunety Nikon FIELDSCOPE 20x60.

Obserwacje chiropterologiczne prowadzone były w dniu 16 lipca 2016 roku polegała na obserwacji aktywności nietoperzy w obrębie budynku. Podczas obserwacji zostały przeprowadzone 2 nasłuchy za pomocą detektora ultradźwięków ecoObs BatCorder 3.0. Nasłuch został przeprowadzone w godzinach. 21:00 - 22:00, 22:30 - 23:00.

Wszystkie obserwacje zostały przeprowadzone zgodnie z metodyką o zmierzchu w czasie najwyższej aktywności nietoperzy podczas bezdeszczowej pogody.

Cele obserwacji:

- określenie drzewa znajdujące się na terenie inwestycji są wykorzystywane jako miejsce gniazdowania ptaków lub schronienie dla nietoperzy, jeśli tak to jakie gatunki, w jakiej liczbie występują oraz gdzie zlokalizowane są te miejsca;
- określenie potencjalnych miejsc, które mogłyby być zajęte przez ptaki lub nietoperze przed rozpoczęciem prac budowlanych, dokładna lokalizacja tych miejsc;
- zaproponowanie optymalnych metod by zminimalizować ryzyko pokrywania się terminów zasiedlania przez zwierzęta budynku gospodarczego z pracami remontowymi;

- konieczność ewentualnego zapewnienia ptakom/nietoperzom zastępczych miejsc lęgowych w ramach rekompensaty utraconych, które zostaną zniszczone podczas prac rozbiórkowych wraz z propozycją takiej rekompensaty.

Obserwacje w dniu 16 lipca 2016 roku prowadzone były w godzinach porannych od 7:40 do 8:30 oraz w godzinach wieczornych od 20:00 do 21:00. Ponadto podczas obserwacji przeprowadzono, rozmowy z osobami przebywającymi na terenie Zespołu Szkół i pytano czy wcześniej obserwowali aktywność ptaków i nietoperzy.

2. Wyniki inwentaryzacji

Podczas obserwacji dokonano inwentaryzacji drzew na terenie objętym zakresem opracowania oraz budynek gospodarczy. Podczas inwentaryzacji drzew nie stwierdzono czynnych gniazd oraz kryjówek dla nietoperzy. Podczas inwentaryzacji zaobserwowano:

- grzywacza *Columba palumbus*
- wróbla *Passer domesticus*
- bogatkę *Parus major*
- kawkę *Corvus monedula*

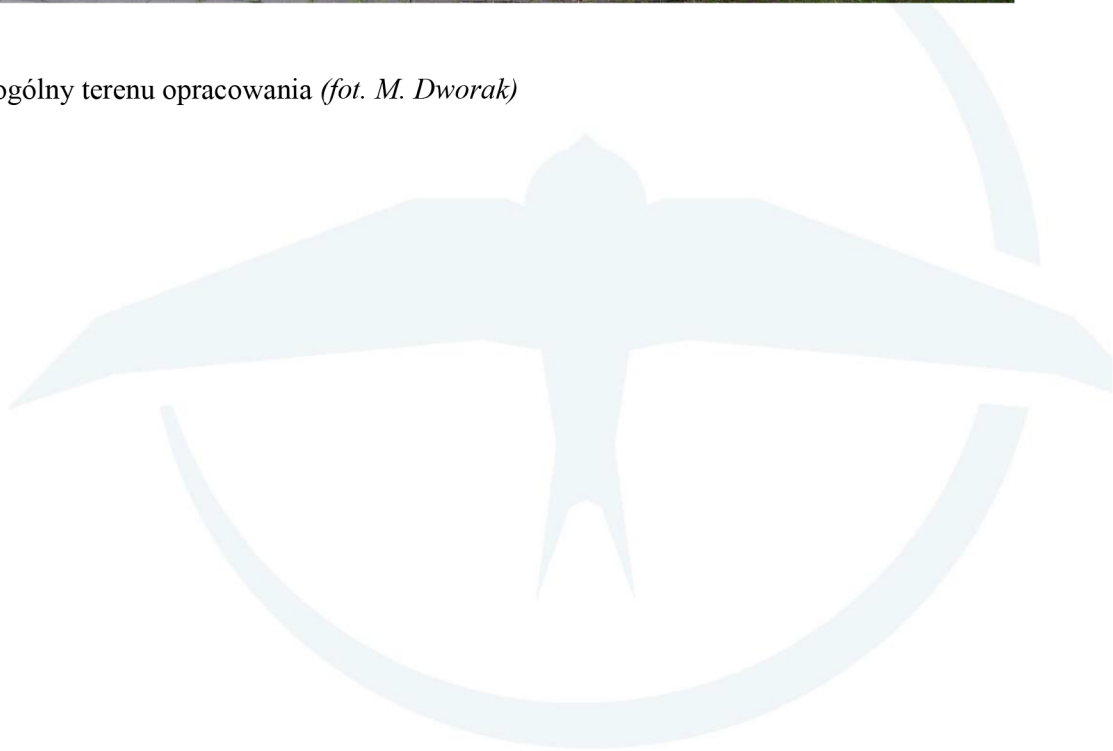
Ptaki te obserwowano podczas żerowania oraz przelotów dobowych. Żaden z wymienionych gatunków nie jest gatunkiem gniazdującym na terenie planowanej inwestycji.

Podczas inwentaryzacji budynku gospodarczego stwierdzono:

- 6 nietoperzy – żerujące wokół budynku i boiska szkoły, miejsc ich schronienia zostały zaznaczone na zdjęciach w dalszej części opracowania;
- nasłuchy za pomocą detektora ultradźwięków wykazały, że są to osobniki gatunku karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*.

Fot. 1. Widok ogólny terenu opracowania (*fot. M. Dworak*)

KONTAKT

tel. +48 575 099 200
ornitolog.poznan@gmail.com
www.ornitolog.poznan.pl

NIP: 851 291 61 95
REGON: 321 531 329

Fot. 2. Widok od strony boiska na szkołę i drzewa przeznaczone do wycinki. Na pierwszym planie widoczny budynek gospodarczy zasiedlany przez nietoperze.

(fot. M. Dworak)

Fot 3. Budynek gospodarczy przeznaczony do rozbiórki. *(fot. M. Dworak)*

Fot 4. Na zdjęciu zaznaczono miejsce schronienia nietoperzy. Podczas badań terenowych stwierdzono obecność nietoperzy gatunku karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*.
(fot. M. Dworak)

Fot 5. Nietoperze gatunku karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus* na miejsce schronienia wybrał blachę wykończeniową na dachu budynku gospodarczego przeznaczonego do rozbiórki. (fot. M. Dworak)

3. NIETOPERZE W BUDYNKACH

Budynki stanowią dla nietoperzy miejsce lokalizacji kolonii przejściowych i rozrodczych, kryjówek dziennych dla pojedynczych osobników, kryjówek godowych jesienią, a także służą jako miejsca zimowania. Wykorzystywanie schronień antropogenicznych jest różne dla poszczególnych gatunków. Zakres miejsc zasiedlanych przez nietoperze jest dosyć szeroki i zależy od pory roku. Można znaleźć je na strychu, nawet uczęszczanym przez ludzi, byle posiadał jakieś miejsce, w którym mogą się ukryć. Także we wszelkich wąskich przestrzeniach w ścianach, w szczelinach pod parapetami, pod dachówkami, w szczelinach dylatacyjnych m.in. pomiędzy płytami konstrukcyjnymi bloków, za okiennicami, framugami okien czy rurami spustowymi.

Zdarzają się przypadki gdzie nietoperze giną w sposób niezamierzony, wynikający z braku wiedzy i wyobraźni, że wejście do kolonii może stanowić szczelina nie większa niż 2-3 cm, łatwo zostanie przeoczona podczas termomodernizacji i zakryta styropianem w ciągu dnia, kiedy ssaki te są

pograżone w odrętwieniu. Najmniejsze gatunki potrafią przemieszczać się nawet przez szczeliny o wymiarze 6 mm.

Gatunek występujący w szczelinach inwentaryzowanego budynku gospodarczego w Zespole Szkół nr 7 w Pile to karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus* o rozpiętości skrzydeł 18-24 cm i masie ciała 4-9 g. Kolonia przebywa w budynku przez 1-2 lata, a następnie przenosi się do innego w najbliższej okolicy. W trakcie sezonu rozrodczego osobniki z kolonii mogą się przenosić nawet co 12 dni pomiędzy kilkunastoma różnymi kryjówkami, tworząc jednocześnie oprócz kolonii głównej, do kilkunastu mniejszych kolonii satelitarnych.

4. ZALECENIA ZWIĄZANE Z PROWADZENIEM PRAC

Występowanie ptaków czy nietoperzy w szczelinach tynków budynku, pod parapetami, rynnami czy w stropodachach budynków nie oznacza braku możliwości wykonania remontu czy nawet rozbiorczy, jednakże prace muszą być prowadzone z dostosowaniem terminów i sposobów wykonania do okresów lęgu, rozrodu. Należy zapewnić drożność otworów wentylacyjnych, w celu umożliwienia ptakom karmienia piskląt. Wskazane jest, aby prowadzące do wnętrza stropodachu otwory wentylacyjne były wykończone pod względem tynkarskim tak, aby w przyszłości ich ścianki nie były niszczone przez wchodzące ptaki. W przypadku montażu kratki osłonowych na otworach wentylacyjnych, w kratkach tych powinny znajdować się otwory o średnicy 5 cm lub szczeliny o rozmiarach 4 x 6 cm. W celu umożliwienia poruszania się ptaków w otworach, powinny mieć one na całej swojej długości chropowatą powierzchnię. Zalecenie to dotyczy również sytuacji, kiedy kratki zabezpieczające połączone są z otworem w stropodachu, plastikową rurką prowadzącą przez materiał ociepleniowy.¹

W sytuacji kiedy w ramach prowadzonych prac do przestrzeni wentylacyjnych wdmuchiwane będą substancje termoizolujące, otwory wlotowe do stropodachu powinny być zatkane a najlepszą metodą zapewnienia zastępczych miejsc lęgowych dla ptaków jest wieszanie na elewacjach budek lęgowych.²

Ponieważ nietoperze mogą znajdować się w budynkach przez cały rok, a także ustawicznie mogą zmieniać schronienia, bezwarunkowo dodatkowo szczegółowa kontrola powinna bezpośrednio

¹ Kuczyński L., Chylarecki P., Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski. Rozmieszczenie, wybiórczość siedliska, trendy. GIOŚ, Warszawa 2012, s. 157.

² Ibidem, s. 4.

poprzedzać lub towarzyszyć pracom przygotowawczym przy remoncie kamienicy oraz przy rozstawianiu rusztowania.

Jako, że budynek gospodarczy na terenie Zespołu Szkół stanowi miejsce schronienia dla nietoperzy gatunku karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus* i stanowi ich jedną z kolonii satelitarnych zaleca się następujące postępowanie przed przystąpieniem do prac rozbiórkowych.

W szczelinach w budynku (które są miejscem schronienia nietoperzy) należy zainstalować specjalne zapadki z siatki, umożliwiające wyjście, ale nie pozwalające na powrót do miejsca schronienia. Do tego celu należy wykorzystać sprawdzoną metodę polegającą na zamknięciu otworu siatką, przymocowaną do otworu z góry lecz z pozostawieniem wolnego brzegu dolnego zwisającego kilka centymetrów poniżej podstawy otworu, napiętego w taki sposób, aby nietoperz próbujący wydostać się z kryjówki łatwo mógł go odgiąć, lecz by zaraz wracał do pierwotnej pozycji, uniemożliwiając zwierzęciu powrót. Takie rozwiązanie należy zastosować na wszystkich ścianach budynku gospodarczego.

Fot 6. Sposób montażu siatki uniemożliwiającej powrót nietoperzy do schronień.
(fot. M. Dworak)

Z uwagi na fakt zasiedlania budynku przez nietoperze prace rozbiórkowe budynku gospodarczego mogą być prowadzone dopiero po opuszczeniu budynku przez nietoperze.

Prace rozbiórkowe na budynku gospodarczym Zespołu Szkół nr 7 w Pile:

- Przed rozpoczęciem planowanej rozbiórki należy na minimum 10 dni przed rozbiórką zamontować wcześniej opisane siatki tak żeby nietoperze miały czas na opuszczenie schronień i znalezienie innego alternatywnego miejsca.
- Przed rozpoczęciem prac niezbędne jest skontrolowanie przez ornitologa / chiropterologa opuszczenie schronień.

5. STOSOWANIE ODSTRASZACZY PTAKÓW W POSTACI KOLCÓW

W przypadku zastosowania na budynku planowanej do wybudowania Sali sportowej kolców odstraszających ptaki, należy montować tylko kolce z plastikowymi lub gumowymi zabezpieczeniami na końcach. Uchroni to ptaki przed nabijaniem się na kolce.

6. NADZÓR NAD REMONTEM

Przed wszystkim należy poinstruować pracowników prowadzących rozbiórkę budynku oraz wycinkę drzew, z jakimi przypadkami mogą mieć do czynienia w danym budynku i jak należy postępować, w razie ich zaistnienia. Powinien być zapewniony stały kontakt telefoniczny z przyrodnikami, którzy podejmą interwencję w razie odnalezienia zwierząt. Bezpośrednio przed przystąpieniem do prac powinna być przeprowadzona ponowna kontrola ornitologiczna. W przypadku odnalezienia zajętych przez zwierzęta schronień, należy je oznakować. Dalsze postępowanie powinno być uzależnione od sytuacji i w razie potrzeby uzgodnione z organami ochrony przyrody. W przypadku ptaków ornitologzy powinni zabezpieczyć miejsce natychmiast po wylocie z niego młodych, by nie dopuścić do ponownego złożenia jaj (wiele ptaków wyprowadza 2, a nawet 3 lęgi w ciągu roku). Może się zdarzyć, że już podczas remontu spod zdejmowanego parapetu, z pod rynny, obicia czy płatu tynku wypadną przeoczone nietotne pisklęta. Należy wówczas natychmiast przerwać prace i wezwać przyrodników, którzy udzielą zwierzętom odpowiedniej pomocy, np. przenosząc je do odpowiedniego ośrodka rehabilitacji zwierząt lub zapewniając alternatywne zimowisko.

7. ZAPEWNIENIE SCHRONIEŃ

Prace związane z rozbiórką budynku oraz wycinką drzew są niezbędne, jednak żeby nie przyniosły szkody przyrodniczej, należy zwierzętom zapewnić istnienie odpowiedniej ilości właściwych schronień, przynajmniej minimalnie rekompensujących ilość utraconych miejsc lęgowych czy schronień w wyniku prowadzonych prac. W przypadku budynku Zespołu Szkół w Pile dotyczy to gatunku nietoperzy z gatunku Karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*.

Liczba alternatyw schronień powinna w pełni równoważyć stratę, z uwzględnieniem ew. rekompensaty za szkody poniesione przez populacje tych gatunków w czasie remontu. Przy czym to zrównoważenie strat należy rozpatrywać w skali lokalnej (np. osiedla, ew. dzielnicy), a nie pojedynczego budynku, na którym czasami może nie być możliwości zamieszczenia odpowiedniej liczby skrzynek. Pamiętać należy o tym, że z reguły nie wszystkie skrzynki są zajmowane przez ptaki, więc ich liczbę trzeba zwiększyć w zależności od gatunku i warunków lokalnych o 50-200% w stosunku do liczby par ptaków gniazdujących na budynku, przed jego remontem.

1. Alternatywne miejsca schronienia dla nietoperzy

Budynek gospodarczy na terenie Zespołu Szkół w Pile jest miejscem schronienia dla nietoperzy gatunku karlik malutki. W celu rekompensaty utraconych miejsc kryjówki tego gatunku zaleca się zamontować **6 skrzynek dla nietoperzy**.

Dobór skrzynek musi być zawsze uzgodniona z przyrodnikiem (załączniki).

Zasady ogólne dotyczące skrzynek:

- Skrzynki nie montowane w warstwie ociepliny powinny być kontrolowane co dwa lata

w celu wymiany skrzynek uszkodzonych;

- Wymiary i konstrukcja skrzynek powinny być zgodne ze schematami dla danego gatunku,

przedstawionymi w niniejszym opracowaniu. W przypadku skrzynek trocinobetonowych

należy stosować modele przeznaczone dla konkretnych gatunków (różnią się one między

sobą konstrukcją);

- Dla zwiększenia wytrzymałości skrzynek drewnianych konieczne jest zabezpieczenie ich

impregnatami drewnochronnymi oraz pokrycie daszku skrzynki papą;

- Skrzynki muszą być powieszona na odpowiedniej wysokości, zróżnicowanej w zależności od gatunku, dla którego są przeznaczone;

- Skrzynki muszą być mocno i szczelnie zbita, aby zapewniały izolację cieplną i zabezpieczały wewnątrz przed wodą opadową. Nie mogą być także wykonane ze zbyt cienkich desek

(o grubości mniejszej niż 1 cm);

- Skrzynki powinny być mocowane do ściany za pośrednictwem metalowych uchwytów

i przy pomocy kołków rozporowych, chyba że producent zakłada inny sposób ich montażu.

- Dla zapewnienia bezpieczeństwa ludzi, skrzynki lęgowe nie montowane w warstwie ociepliny (a więc nie chronione przed ewentualnym oderwaniem się od ściany) należy wieszac w ten sposób, by pod nimi nie znajdował się chodnik lub trawnik lecz np. zadaszone wejście do klatki schodowej.

- Ze względu na różne konstrukcje budynków nie zawsze jest możliwe lub niekoniecznie jest zasadne zastosowanie schematów rozmieszczenia skrzynek dla ptaków ich liczby zgodnie z zasadami.

W każdym przypadku konieczna jest konsultacja i nadzór ornitologa nad prowadzonymi pracami. Jego zadaniem jest wskazanie najbardziej odpowiednich miejsc dla zamontowania skrzynek oraz ich liczby.

- W przypadku niektórych budynków lub rodzajów prac remontowych istnieje możliwość zastosowania zamiennie lub dodatkowo zupełnie odmiennych rozwiązań, niż przedstawione w niniejszym opracowaniu. Może to dotyczyć pozostawiania niezabezpieczonych istniejących otworów wentylacyjnych, odpowiedniego zabezpieczania istniejących wnęk wykorzystywanych przez pustułki, pozostawiania wlotów do szczelin dylatacyjnych. Rozwiązania takie należy jednak każdorazowo uzgodnić ze specjalistą, a ich przyjęcie nie powinno skutkować zmniejszeniem liczby dogodnych schronień w porównaniu z proponowanymi rozwiązaniami standardowymi.

8. OKRES PROWADZENIA PRAC

Na 10 dni przed rozpoczęciem prac związanych z wycinką i wyburzeniem ornitolog powinien sprawdzić czy ptaki nie zasiedliły drzew i budynku. Poinformowanie odpowiednio wcześniej ornitologa o planowanym terminie rozpoczęcia prac jest obowiązkiem inwestora. W przypadku gdy prace będą wykonywane etapami należy o tym fakcie poinformować ornitologa najpóźniej na 2 dni przed rozpoczęciem każdego z etapów.

Nawet doświadczony specjalista ornitolog może nie wykryć wszelkich potencjalnych miejsc lęgowych ptaków.

W przypadku nieumyślnego zniszczenia gniazda z lęgiem, należy przerwać prace i niezwłocznie wezwać przyrodnika, który zdecyduje o odpowiedniej formie udzielenia pomocy bądź umieszczeniu w odpowiednim ośrodku rehabilitacji lub zapewni alternatywne zimowisko. Niezbędny jest, więc ciągły nadzór ornitologiczny nad pracami, w celu podjęcia odpowiednich decyzji.

9. OKRES PO WYKONANIU PRAC - ZAPEWNIENIE TRWAŁOŚCI SKUTKÓW

Skrzynki lęgowe dla ptaków należy corocznie (najlepiej w okresie październik-listopad) kontrolować i usuwać z nich stare gniazda. Przy tej okazji należy naprawić ewentualne uszkodzenia skrzynek, a jeśli to jest konieczne wymienić je na nowe. Nie dotyczy to większości typów skrzynek podocieplinowych, które są trwalsze i zwykle mają konstrukcję zapewniającą samooczyszczanie. Dla sprawdzenia skuteczności podjętych środków naprawczych i kompensacyjnych, należy przeprowadzić monitoring ich skutków. Powinien on objąć co najmniej 2-krotną kontrolę zajęcia zamontowanych skrzynek - w pierwszym i trzecim sezonie po remoncie. Wyniki tego monitoringu mogą nie tylko wskazać na konieczność dokonania korekty wykonanych działań (np. zmiany lokalizacji skrzynek), ale dostarczą danych umożliwiających stosowanie w przyszłości coraz lepszych i skuteczniejszych rozwiązań.

10. ZALECENIA

W ramach rekompensaty za utracone miejsca schronienia po wykonaniu prac przy rozbiórce należy powiesić następujące ilości skrzynek dla nietoperzy:

- **Karlik malutki** – 6 bunkrów dla nietoperzy

11. WYMAGANE ZEZWOLENIA NA NISZCZENIE SIEDLISKA I PŁOSZENIE PTAKÓW

Inwentaryzowany obszar posiada miejsca schronienia nietoperzy dlatego inwestor lub wykonawca musi uzyskać zgodę Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na odstępstwa od zakazów w stosunku do zwierząt chronionych.

Niniejsza opinia jest ważna do 1 marca 2017 r. i może ulec zmianie.

12. PRZEPISY PRAWNE CHRONIĄCE PTAKI I NIETOPERZE

Przystępując do jakichkolwiek prac budowlanych lub remontowych, należy pamiętać, o przepisach prawa chroniących ptaki w budynkach.

Mają tu zastosowanie następujące przepisy:

1. Ustawa o ochronie zwierząt z dn. 21 sierpnia 1997 (Dz. U. 2013 r., poz. 856 z późn. zm.);
2. Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (Dz. U. 2015 r., poz. 1651 z późn. zm.);
3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2014 poz. 1348);
4. Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 (Dz. U. 2016 r., poz. 290);
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. kodeks Karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
6. Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dn. 13 kwietnia 2007 (Dz.U. 2014 r., poz. 1789 z późn. zm.);
7. Ustawa prawo ochrony środowiska z dn. 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.).

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

Kodeks Karny (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., ze zm.);

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2014 poz. 1348);

Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (Dz. U. 2009 nr 151, poz. 1220 ze zm.);

Ustawa o ochronie zwierząt z dn. 21 sierpnia 1997 (Dz. U. 2003 nr 106, poz. 1002 ze zm.);

Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dn. 13 kwietnia 2007 (Dz. U. 2007 nr 75, poz. 493);

Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 (Dz. U. 2010 nr 243, poz. 1623 ze zm.);

Ustawa prawo ochrony środowiska z dn. 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. 2008 nr 25 poz. 150).

Literatura:

Bocheński M., Ciebiera O., Dolata P., Jerzak L., Zbyryt A., Ochrona ptaków w mieście. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Gorzów Wielkopolski 2013;

Busse P. (red), Mały Słownik Zoologiczny. Ptaki. Tom I. Wiedza Powszechna. Warszawa 1990;

Grzeniewski M., Kowalski M., Ochrona ptaków gniazdujących w budynkach. Towarzystwo Przyrodnicze "Bocian" 2010;

Kuczyński L., Chylarecki P., Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski. Rozmieszczenie, wybiórczość siedliska, trendy. GIOŚ, Warszawa 2012;

Luniak M., Ptaki w budynkach. Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków, Warszawa 2010;

Svensson L., Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego. Przewodnik Collinsa. Multico, 2012;

Wylegała P., Jaros R., Dzięciołowski R., Kepel A., Szkudlare R., Paszkiewicz R., Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra”. Poznań 2009.

Sachanowicz K., Ciechanowski M. 2005. Nietoperze Polski. Mulico, Warszawa Zyskowski D., Zielińska D. Przewodnik do inwentaryzacji oraz ochrony ptaków i nietoperzy związanych z budynkami. Federacja Zielonych GAJA, Szczecin 2014.

Strony Internetowe:

www.gdos.gov.pl

www.lublin.rdos.gov.pl

www.stop.eko.org.pl

www.warszawa.rdos.gov.pl

Inne

Komunikat Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie. Prawo chroni jerzyki i ich siedliska;

Ochrona ptaków w budynkach zasady postępowania i przepisy prawne. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie;

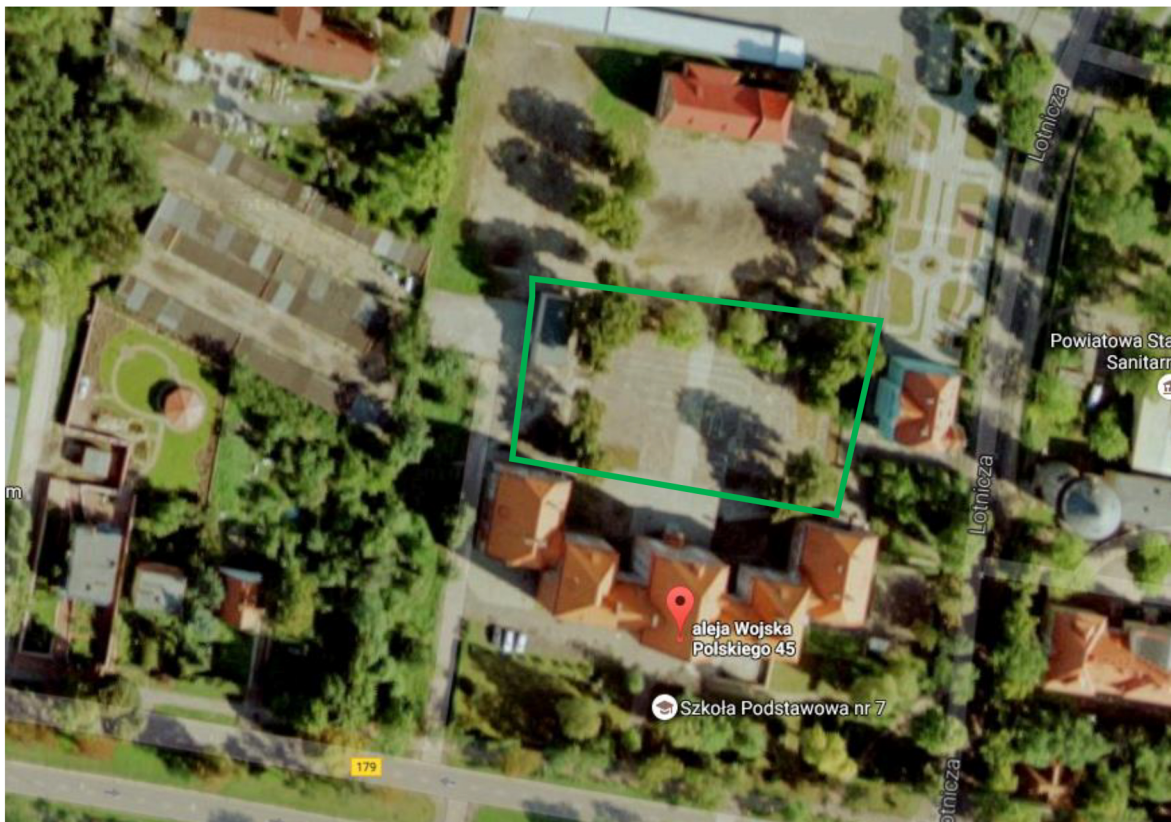
Ptaki zagrożone w trakcie termomodernizacji budynków – poradnik interwencyjny oraz przepisy prawa. STOP Stołeczna Towarzystwo Ochrony Ptaków;

Stanowisko Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie niszczenia siedlisk podczas prowadzenia prac termomodernizacyjnych z dnia 2 lipca 2010.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1.

Mapa z naniesioną lokalizacją inwentaryzacji ornitologicznej i chiropterologicznej w budynku Zespołu Szkół nr 7 w Pile.

Legenda:

Budynek Zespołu Szkół nr 7 w
Pile —

ZAŁĄCZNIK 2.

Lokalizacja miejsc schronienia dla nietoperzy.

Skrzynki dla nietoperzy powinny być zlokalizowane na ścianie wschodniej planowanej sali gimnastycznej lub na ścianie północnej szkoły.

KONTAKT

tel. +48 575 099 200
ornitolog.poznan@gmail.com
www.ornitolog.poznan.pl

NIP: 851 291 61 95
REGON: 321 531 329

ORNITOLOG
POZNAŃ

KONTAKT

tel. +48 575 099 200
ornitolog.poznan@gmail.com
www.ornitolog.poznan.pl

NIP: 851 291 61 95
REGON: 321 531 329